

BULLYING-UL ÎN ȘCOALĂ BULLYING IN SCHOOL

Galina Melniciuc,

profesoară de educație pentru societate, psiholog,

IP LT „Ștefan cel Mare” or. Drochia

ORCID: 0009-0009-4918-2320

CZU: 373.015.3+159.922.7

Abstract:

The article describes the phenomenon of bullying, its basic elements and forms of manifestation. The consequences of this form of bullying in the school community and what the school's role would be in preventing this intentional and repetitive behavior.

Key-words: *violence, bullying phenomenon, school, author of bullying actions, target of bullying actions.*

În calitate de profesori, nu putem ignora apariția frecventă a bullying-ului în mediile școlare, fiind o problemă actuală atât pentru autorul acțiunilor de bullying, cât și pentru ținta bullying-ului, precum și pentru martorii incidentelor de bullying.

Consecințele agresiunii au atât influențe pe termen scurt, cât și pe termen lung pentru toți elevii implicați în situații de bullying. În instituțiile de învățământ preuniversitare, în curriculumul educațional, și mai ales în cadrul orelor de educație pentru societate, se subliniază importanța cunoașterii drepturilor copiilor și respectării acestora. Bullying-ul este o încălcare directă a drepturilor copiilor la educație și siguranță și a stării de bine a elevilor. Dacă elevii continuă să se confrunte cu situații agresive, acest fapt ar presupune excluderea educației de calitate și prietenoasă copiilor. Bullying-ul poate lua forma unui singur act sau a mai multor acte de intimidare și batjocură. Cuvântul „bullying” este destul de cunoscut, dar nu are traducere exactă în limba română, presupune a intimida, a brutaliza, a hărțui, a nu lăsa în pace.

În 1905 au apărut primele cercetări și descrieri ale hărțuirii. Pentru prima dată, C. Dukes a fost îngrijorat de hărțuirea care se petrecea în mediul școlar. În 1978, E. Roland și D. Olweus au introdus conceptul de „bullying” într-un cadru științific. În acest context, cercetările continuă și V. Besag și D. Leine, A. Picas și P. Heinemann investighează acest fenomen care se afla în creștere. D. A. Leine examinează factorii și descrie structura fenomenului de agresiune din 1974 până în 1988.

Există o întreagă istorie a modului în care a apărut cuvântul „bullying”, inițial cu conotații pozitive și mai târziu cu conotații negative. Experții susțin că cuvântul a ajuns în limba engleză în secolul 16, iar în nordul Angliei însemna „un prieten bun” (conform Oxford English Dictionary). Din secolul 16 până în secolul al 18, „bully” s-a referit întotdeauna la un prieten, o persoană apropiată, cu care îți place să petreci timpul. În secolul 19 și începutul secolului 20, „bully” a fost folosit și ca adverb care înseamnă ceva destul de pozitiv - bine, excelent, grozav. Dar cum s-a întâmplat această transformare radicală? O mare schimbare a venit după 1970, când sociologul D. Olweus a efectuat cercetări ample asupra problemelor relaționale și a agresiunii verbale în rândul elevilor, fenomen pe care l-a numit și popularizat drept „bullying”.

Evidențiem că termenul bullying este însoțit de trei elemente, conform lui D. Olweus:

- reprezintă un dezechilibru de putere;
- se repete regulat, constant;
- provoacă neplăcere victimei, iar această neplăcere generează satisfacție agresorului.

Conform cercetărilor de specialitate, există mai mulți factori ce stau la baza dezvoltării comportamentului de bullying. Analizând literatura de specialitate, menționăm doar câțiva factori care pot favoriza comportamentul de bullying:

- *Stilul de educație a părinților*: fie oferă prea multă afecțiune copilului în familie sau din contra, lipsa afecțiunii;
- *Comunicarea ineficientă părinte – copil*: deseori părinții nu doresc să accepte că copilul manifestă un comportament abuziv. Părinții oferă explicații suplimentare, insistând că acasă copilul este ideal, are un comportament exemplar, iar comunicarea părinte - copil este în salturi, persistă comunicarea, altelei lipsește;
- *Comportamentul violent al părinților în familie* poate fi un exemplu pentru copii astfel, copilul ar putea acționa în mediul școlar în funcție de ceea ce învață și ce vede în familie;
- *Permisivitatea părinților* - părinții sunt prea indulgenți și permit copiilor orice, oferind libertate în exces;
- *Etnia*;
- *Starea social-economică a familiei din care provine copilul* – în majoritatea cazurilor, copii din familii social-vulnerabile devin ținte ale acțiunilor de bullying, ține și de hainele ce le poartă, telefoanele mobile învechite pe care le posedă;

- *Punerea accentului pe valori materiale și foarte puțin pe valori emoționale;*
- *Copiii „temporar fără părinți” – în multe cazuri părinții sunt plecați peste hotare, iar copiii rămân acasă singuri sau în grija bunicilor, rudelor care la rândul lor nu pun accent pe necesitățile reale ale copilului, pe nevoile lui, ci doar pe aspectul fizic: este bine îmbrăcat, nu este flămând, etc ignorând nevoile emoționale, de afecțiune;*
- *Stresul și emoțiile negative ale copilului, la care de obicei cei maturi, inclusiv membrii familiei nu acordă atenție;*
- *Comportamente abuzive promovate de către mass-media sau pe rețelele de socializare copiii foarte ușor imită comportamentul blogerilor, vlogerilor sau a actorilor din filme cu caracter violent;*
- *Climatul psihologic negativ ce persistă în clasa de elevi;*
- *Trăsăturile specifice ale elevilor, sunt elevi îndrăzneți, cu o încredere pozitivă în sine, dar sunt și elevi timizi, greu stabilesc relații de prietenie și încredere;*
- *Lipsa rezilienței la elevi;*
- *Autoaprecierea negativă.*

Prin urmare, este nevoie să se analizeze temeinic toate situațiile de agresiune, discutând și concentrându-ne asupra autorilor și țintelor bullying-ului. Desigur, nu ignorăm nici martorii de agresiune care se simt neputincioși să schimbe ceva, având frica să nu devină ulterior ei ținta acțiunilor de umilire. Considerăm că bullying-ul este o problemă complicată și profundă, care necesită a fi rezolvată prin dezvoltarea climatului relațional favorabil a clasei, a școlii, a familiei. Devine necesar de a oferi sprijin real și ajutor elevilor implicați într-o situație de bullying. E necesar de a oferi sprijin și asistență reală elevilor care suferă în cazul acțiunilor de bullying. În multe situații, copiii nu le spun adulților despre hărțuire și umilire pentru că ei cred/sunt convinși că nu vor fi ajutați, nu vor fi auziți și înțeleși, vor fi învinovați și văzuți ca acuzatori sau trădători.

Când examinăm violența și hărțuirea, devine evident că bullying-ul posedă o natură recurentă. În primul rând fenomenul bullying are un caracter intenționat, îndreptat împotriva unei persoane care are dificultăți în a se apăra, în scopul denigrării personalității acesteia, a diminuării stimei de sine și a minimalizării rolului în grupul social.¹

¹ Cheianu-Andrei Diana. *Bullyingul în rândul adolescenților din Republica Moldova*, 2020.

<https://www.unicef.org/moldova/media/3146/file/Bullying-ul%20%C3%AEn%20r%C3%A2ndul%20adolescen%C8%9Bilor%20din%20Republica%20Moldova.pdf>

Fiecare elev care se confruntă cu hărțuirea poartă deja o traumă, o problemă nevăzută care necesită asistență și consiliere psihologică. În prezent, asistăm la eforturile inițiale de a investiga fenomenul bullying. Este larg recunoscut că aceasta este o problemă cu mai multe fațete care se manifestă în diferite moduri și poate apărea în diferite medii, inclusiv în platformele de comunicare digitală.

Spre deosebire de violența fizică, bullying-ul include și *violența verbală* (insulte, porecle și amenințări), *violența relațională* (izolare, răspândire de zvonuri) și violența în mediul online – *cyberbullying-ul* (postare de mesaje publice, poze denigratoare etc.)². În cazul bullying-ului fizic, se pot observa pe corpul țintei bullyingului vătămări corporale, care ar putea atrage atenția maturilor, colegilor și se poate interveni fără ca copilul să anunțe. Dar în cazul bullying-ului verbal, copilul suferă și se izolează, autoinvinuindu-se, ignorând gândul de a cere ajutor sau de a anunța persoana de încredere.

Consecințele negative pe care bullying-ul le generează în cadrul dezvoltării personalității elevilor au un impact direct și durează în timp, afectând astfel:

- a. *sfera emoțională* – emoțiile cel mai frecvent trăite și exprimate în relațiile interpersonale ar fi: rușine, teamă, vinovăție, furie, frustrare, nesiguranță sau confuzie;
- b. *sfera comportamentală* – mulți copii consideră și aplică comportamentul abuziv, violent, drept strategie de rezolvare a situațiilor de conflict și a problemelor în general;
- c. *sfera socială* – deseori putem observa tendința spre izolare, respingere sau agresivitate, neînțelegeri cu oricare persoană;
- d. *sfera cognitivă* – se micșorează resursele elevilor în procesul de cunoaștere, de învățare. Persistă autointerogarea: De ce Eu? De ce mi se întâmplă mie?

Copiii care suferă de bullying, indiferent de rolul lor de autor, țintă sau martor, se pot confrunta cu repercusiuni emoționale, fizice și comportamentale semnificative. Aceste consecințe se pot manifesta ca o vulnerabilitate crescută la depresie și anxietate, angajarea în acțiuni autodistructive, scăderea stimei de sine și o percepție negativă de sine, sentimente de izolare, neputință și sentimentul de a fi neînțeles. În plus, ei pot prezenta, de asemenea, o pierdere a interesului pentru activitățile care au fost cândva surse de plăcere și fascinație. Prin urmare, aceștia pot prezenta simptome fizice, cum ar fi dureri de cap, insomnie și probleme gastro-intestinale.

² Grădinaru Ciprian. *Bullying-ul în rândul copiilor*. Studiu sociologic la nivel național. <https://www.salvaticopiii.ro/sci-ro/files/10/10551dfa-f0b2-4cb0-a103-08d811dc31a9.pdf>

Fenomenul bullying este destul de „tânăr” în Republica Moldova, dar nu se lasă invizibil. În anul 2022 MEC aprobă *Metodologia cu privire la prevenirea și combaterea bullying-ului* punând accent pe organizarea activităților de prevenire a bullyingului în instituțiile de învățământ, intervenția în cazul situațiilor de bullying, evaluarea comportamentului de bullying.

Scopul de bază al activităților de prevenire este consolidarea încrederii în sine a copiilor și dezvoltarea competențelor sociale într-un mediu respectuos, incluziv, de colaborare prietenoasă.³ Pentru a aborda în mod eficient problema bullying-ului, este esențial să se prioritizeze diverse activități în cadrul programului de intervenție. Aceste activități ar trebui să vizeze diferite părți interesate din comunitatea școlară, inclusiv profesori și părinți la nivel de școală, elevi la nivel de clasă și persoane care sunt implicate în bullying. În plus, activitățile de prevenire ar trebui să fie desfășurate de psihologi, diriginți și coordonatorul ANET. Siguranța tuturor copiilor este de cea mai mare importanță, nu numai în timpul orelor de studiu, ci și în pauze, promovând experiențele pozitive, toleranța și respectul.

Bullying-ul se poate manifesta în diferite moduri. Cu toate acestea, împărtășește o caracteristică comună, provocarea intenționată și repetitivă de durere sau disconfort fizic persoanei prin contact fizic, abuz verbal, umilire, înjosire. În continuare, subliniem următoarele tipuri de bullying:

- *Bullying-ul fizic* include acțiunile: lovirea, împingerea intenționată, împiedicarea, constrângerea prin contact fizic și furtul unor bunuri de la elevul vizat. S-ar putea întâmpla chiar în cadrul lecțiilor, în pauze sau în timpul lecției de educație fizică, intenționat este lovit elevul cu mingea, fără a-și cere scuze, neavând remușcări.
- *Bullying-ul verbal* include: tachinări, insulte, amenințări, porecle cu conotații negative, zvonuri și minciuni răspândite de către autorul acțiunilor de bullying, ridiculizare. Repetarea intenționată a poreclelor și a insultelor are scopul de a umili ținta agresiunii, făcându-i tăcuți, neîncrezători, nesiguri, anxioși. Făptuitorii de agresiune se simt încrezători și nu oferă empatie.
- *Bullying-ul social* include, dar nu se limitează la, răspândirea de minciuni, zvonuri, farse repetate care vizează înjosirea și umilirea, crearea de situații jenante, excluderea socială și/sau izolare. În activitățile de grup, profesorii

³ Metodologia cu privire la prevenirea și combaterea bullying-ului.

https://drive.google.com/file/d/1NyowPXdSBGDuZ8dkCvrdZ6tVOT2K6wGG/view?usp=share_link

pot observa că unii elevi nu sunt acceptați sub diverse scuze sau motive, iar copiii sunt izolați și nu doresc să participe la activități.

- *Cyber-bullyingul* sau bullyingul electronic combină acțiunile bullyingului social și verbal, însă în mediul online, în special prin intermediul rețelelor de socializare sau grupurilor create. Sunt mai multe acțiuni asupra cărora dorim să atragem atenția. Aceste acțiuni includ diseminarea de falsuri sau partajarea de fotografii penibile ale unui individ pe platformele de socializare. În plus, trimiterea în mod intenționat de mesaje supărătoare sau amenințătoare prin diverse platforme de mesagerie este un alt comportament îngrijorător. O altă acțiune demnă de remarcat este actul de a-și asuma identitatea unui copil și de a o folosi pentru a trimite mesaje dăunătoare altora. În cele din urmă, acțiunea de a partaja informații personale prin postări, mesaje, imagini sau fotografii este, de asemenea, o problemă care trebuie abordată.

Referitor la cyber-bullying, la siguranța copiilor în mediul online, putem beneficia de www.siguronline.md, unde fie în calitate de cadru didactic, părinte sau copil pot dispune de resurse informaționale, ajutor, întrebări și răspunsuri, resurse didactice, suport în implementarea Standardelor pentru protecția și siguranța copiilor/elevilor în mediul online, materiale informative, planuri și materiale didactice pentru lecții, spoturi și video tutoriale pentru siguranța online. Filmulețele educaționale sunt pe înțelesul copiilor, relatând despre riscurile din mediul online la care sunt expuși minorii.

Conform studiului din 2019 „*Bullying-ul în rândul adolescenților din Republica Moldova*” realizat de UNICEF în Moldova, aproape 87% dintre elevi din clasele 6-8 sunt afectați de bullying. Raportul evidențiază faptul că elevii care sunt autorii, ținta sau martorii agresiunii au șanse mai mari să lipsească de la școală, să abandoneze școala și să înregistreze performanțe școlare mai scăzute. Este absentă dorința de a veni la școală și sub diferite motive, pretexte, invocând uneori dureri de cap sau stare de rău la general. Scade motivația de a învăța și de a obține performanțe școlare.

Privind la scara globală, devine evident că agresiunea se manifestă în primul rând ca o respingere a principiilor egalității și acceptării, devenind o încălcare a drepturilor fundamentale ale omului. În ultimii ani, organizațiile internaționale sunt preocupate de violența școlară, de fenomenul bullying, care iau amploare în mediul școlar în diferite țări, depunând efort pentru a găsi soluții în rezolvarea acestei probleme deja uriașe. Națiunile Unite, UNESCO, Consiliul European și Organizația Mondială a Sănătății au construit modele conceptuale pentru a îmbunătăți înțelegerea violenței școlare și a agresiunii. Obiectivul lor este de a

oferi strategii practice și fundamentale care pot fi folosite pentru a preveni și a înfrunta această problemă, implicând toți actorii educaționali individual și în grup.

Rolul principal al profesorilor și părinților este de a-i ajuta pe elevi să înțeleagă că bullying-ul este un fenomen activ și real, dar acceptarea agresivității, umilirea unui copil, sentimentul inferiorității, descurajarea nu este normală în viața copiilor. Toți elevii ar trebui să învețe să nu tolereze bullying-ul. Elevilor trebuie să li se reamintească sistematic regulile de conduită, iar administratorii, profesorii, diriginții și părinții trebuie să explice elevilor importanța respectării acestor reguli. Desigur, ar trebui să existe reguli și acasă, în familie, iar aceste reguli trebuie respectate. Copiii au nevoie de modele pozitive, activități extracurriculare, activități de grup, astfel dezvoltându-și încrederea în sine și descoperind diferite calități personale. Dar, nu în ultimul rând, trebuie să cunoască ce este bullying-ul, care sunt consecințele lui, cum să intervină și să oprească bullying-ul. Să învețe să empatizeze cu ținta acțiunilor de bullying și să ofere susținere, sprijin, ajutor. Să conștientizeze să nu fie indiferenți la problemele altui copil, să învețe a avea încredere în maturi, în persoana cu care ar putea discuta deschis, pe orice temă ce îl preocupă.

Școala în parteneriat cu familia au un rol foarte important în dezvoltarea armonioasă a copilului, promovând starea de bine a fiecărui elev, evedențind indicatorii stării de bine a copilului: *realizat, în siguranță, activ, responsabil, sănătos, îngrijit cu afecțiune, respectat, inclus*. Toate cadrele didactice, în colaborare cu părinții, ar fi bine permanent să monitorizeze comportamentul elevilor, intervenind și stopând acțiunile ce au un caracter de bullying. Acțiunile cadrelor didactice, a părinților și a membrilor familiei, precum și valorile transmise de comunitatea actuală joacă un rol important în diminuarea fenomenului bullying. Activitățile de prevenire a bullying-ului și activitățile de dezvoltare a stimei de sine, a stării de bine realizate în cadrul lecțiilor de educație pentru societate, dezvoltare personală, managementul clasei vor avea un impact pozitiv, dezvoltând climatul psihologic în cadrul colectivului de elevi și în cadrul școlii. Astfel elevii vor deveni cetățeni activi, neindiferenți de situațiile reale create, dezvoltându-și atitudini și abilități într-un mediu incluziv și mecanisme de relaționare sănătoase, asumându-și responsabilități pentru propriul comportament și pentru dezvoltarea propriilor competențe.

Bibliografie:

1. Grădinaru Ciprian. *Bullying-ul în rândul copiilor*. Studiu sociologic la nivel național. <https://www.salvaticopiii.ro/sci-ro/files/10/10551dfa-f0b2-4cb0-a103-08d811dc31a9.pdf> (accesat la 22.01.2023)

2. Cheianu-Andrei Diana. *Bullyingul în rândul adolescenților din Republica Moldova*, 2020 <https://www.unicef.org/moldova/media/3146/file/Bullying-ul%20%C3%AEn%20r%C3%A2ndul%20adolescen%C8%9Bilor%20din%20Republica%20Moldova.pdf> (accesat 20.01.2023)
3. Beldean-Galea I., Mireștean I. *Comportamentul bullying în școală – formă specifică a violenței școlare*. În: Revista de Medicină Școlară și Universitară, Vol. III, nr.3, 2016. p. 31-39. <https://ru.scribd.com/document/411442860/4-Comportamentul-bullying-in-scoala-pdf>
4. Bonea Georgiana. *Agresivitatea și violența în școlile din România: bullying și mobbing*. În: Revista Calitatea Vieții, XXX, nr. 1, 2019, pp. 59–75 <https://stopbullying.md/#collapse1787475074> (accesat 22.01.2023).
5. Ioana Elena, Beldean Galea. *Comportamentul bullying în școală – formă specifică a violenței școlare*. În: Revista de Medicină Școlară și Universitară, Vol. III, nr.3, 2016. p. 31-39.
6. Pavlenco Lilia, Rusu Cristina. *Fenomenul bullying în școală*. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/143-147_12.pdf (accesat la 21.07.2023).
7. Tzvetina Arsova Netzelmann, Elfriede Steffan, Marina Angelova. *Strategii pentru o clasă fără bullying*. 2016, București, 54 p.
8. Whitson Signe. *Fenomenul Bullying: opt strategii pentru a-i pune capăt*. Traducere din limba engleză: Moiescu Sorin. București, Herald, 2017, 247 p.
9. <https://www.unicef.org/moldova/rapoarte/bullying-ul-%C3%AEn-r%C3%A2ndul-adolescen%C8%9Bilor-din-republica-moldova> (accesat la 21.07.2023)
10. <https://biblioteca.regielive.ro/seminarii/criminologie/bullying-ul-scolar-ca-fenomen-deviant-criminogen-389791.html> (accesat la 21.07.2023)
11. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/143-147_12.pdf (accesat la 21.07.2023)
12. <https://www.aikiseishin.ro/blog/bullying/#:~:text=%C3%8En%20secolul%2019%20%C8%99i%20%C3%AEnceputul,%E2%80%93%20Bravo!> (accesat la 21.07.2023)
13. <https://www.unicef.org/moldova/articole/cyberbullying-ce-este-%C8%99i-cum-%C3%AEi-punem-cap%C4%83t#:~:text=Cyberbullyingul%20%C3%AEnseamn%C4%83%20bullying%20prin%20folosirea,sau%20umili%20pe%20cei%20viza%C8%9Bi> (accesat la 21.07.2023)
14. www.siguronline.md (accesat la 21.07.2023).